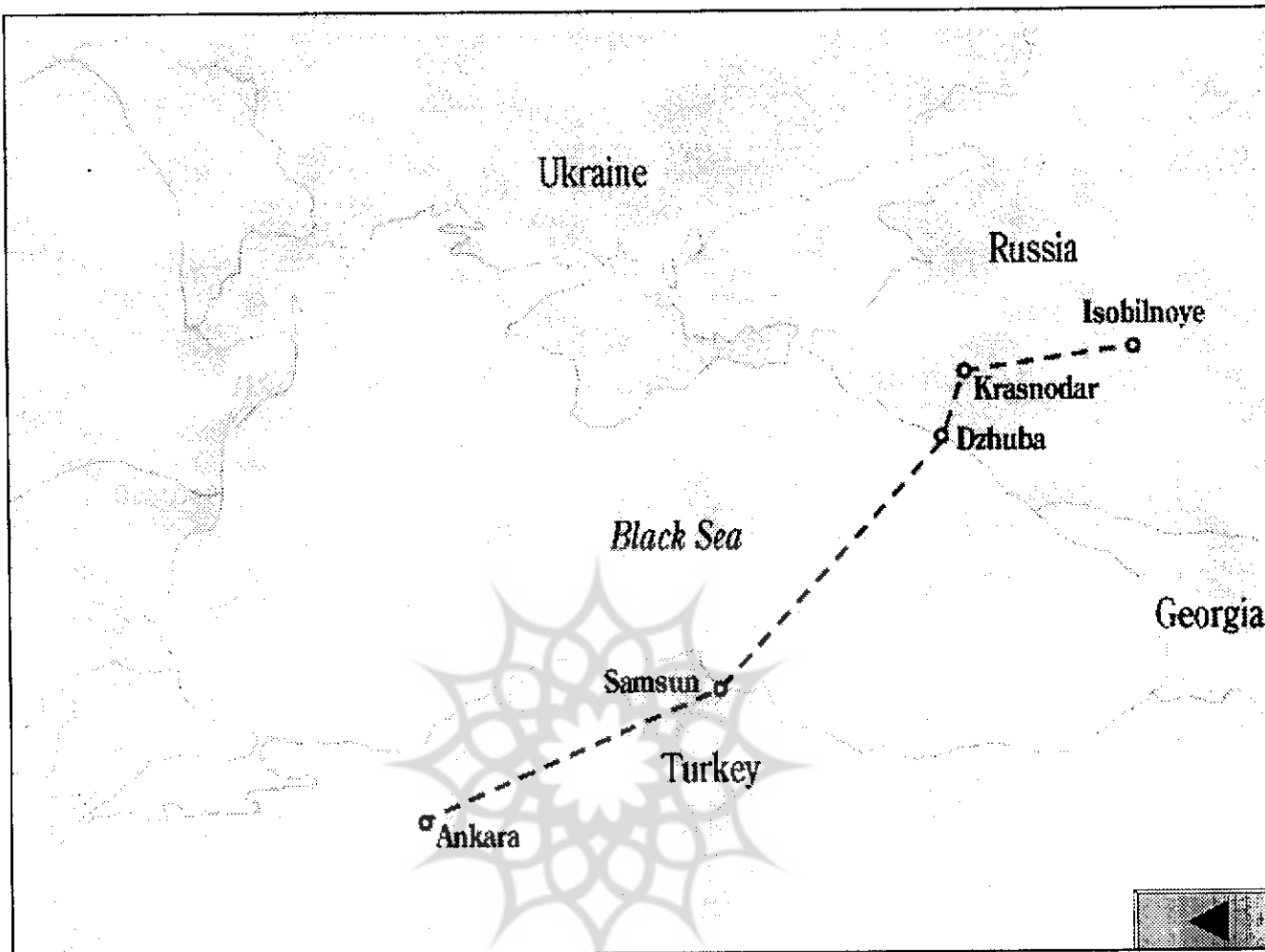

شرکت گازپروم روسیه و لزوم تجدید ساختار آن

مصطفی شریف‌النبی

مرور کلی

شرکت گازپروم، انحصار تولید، عرضه داخلی و صادرات گاز روسیه را در اختیار دارد. این شرکت که ۳۸ درصد آن متعلق به دولت روسیه می‌باشد، تقریباً تمامی عملیات مربوط به گاز این کشور را برعهده دارد. گازپروم از نظر حجم ذخایر و تولید گاز در جهان مقام اول را داراست. برای آشنایی بیشتر به جداول ۱ و ۲ توجه شود.

گازپروم قصد دارد طی سال جاری با افزایش ۳ درصد در صادرات خود و رساندن آن به ۱۳۰ میلیارد مترمکعب، درآمدی در حدود ۹/۲ میلیارد دلار کسب نماید. جدول شماره ۳ مشتریان گاز این شرکت در دو سال اخیر را نشان می‌دهد.

جریان آبی، بزرگ‌ترین پروژه در دست اقدام گازپروم

گازپروم و شریک ایتالیایی آن، انی^(۱)، اعلام کرده‌اند که برای پروژه خط لوله ۳۷۰ کیلومتری که از عمق دریای سیاه (جریان آبی)^(۲) عبور خواهد کرد، ۱/۱ میلیارد دلار وام از بانک‌های ایتالیایی و بانک‌های دولتی آلمان دریافت نموده‌اند. ضمانت مالی این پروژه، از سوی آژانس تأمین مالی صادرات ایتالیا، در واقع اعلام پشتیبانی رسمی دولت ایتالیا از این پروژه است.

علاوه بر آن، به نظر می‌رسد آژانس‌های دولتی ژاپن نیز آماده‌اند تا ۶۰۰ میلیون دلار دیگر برای تأمین مالی اجرای قسمت دریایی این خط لوله وام بپردازند که در این صورت

در واقع تأمین مالی اجرای بخش دریایی خط لوله به میزان ۱/۷ میلیارد دلار، تکمیل می‌شود.

البته وام‌های بیشتری لازم است تا کل هزینه اجرای این پروژه که طول آن ۱۲۰۰ کیلومتر و کل هزینه آن ۲/۹ میلیارد دلار برآورد شده است، تأمین گردد. اما به نظر می‌رسد که در آینده، پشتیبانی مالی از سوی دولت‌های روسیه، ترکیه، ایتالیا، ژاپن، آلمان و انگلیس نیز در این خصوص صورت خواهد گرفت.

تأمین مالی این پروژه، نه تنها نشانه مشارکت دولت‌های روسیه-ایتالیاست، بلکه نشانگر پافشاری روسیه در اجرای قرارداد ۲۵ ساله عرضه گاز به ترکیه است که در زمان انعقاد قرارداد اجرایی آن در سال ۱۹۹۷، ارزش آن ۱۳/۵ میلیارد دلار بود.

جدول ۱- میزان ذخایر اثبات شده گاز جهان (میلیارد فوت مکعب)

رتبه بندی	شرکت	ذخایر اثبات شده
۱	گازپروم	۹۵۵۲۰۰
۲	شرکت ملی نفت ایران	۸۵۴۶۲۳
۳	شرکت نفت قطر	۳۸۴۹۳۴
۴	آرامکو	۲۰۴۴۷۴
۵	شرکت ملی نفت ونزوئلا	۱۴۶۵۷۳

منبع: نشریه میس

جدول ۲- میزان تولید و صادرات گازپروم (میلیارد مترمکعب)

تغییرات نسبت به سال قبل	۱۹۹۹	
%-۱/۵	۵۴۵/۶	تولید گاز
%+۴	۱۲۵/۳	صادرات بجز FSU
%-۵	۷۷/۷	صادرات FSU

منبع: نشریه آرگوس

جدول ۳- صادرات گاز طبیعی گاز پروم (میلیارد متر مکعب در سال)

۱۹۹۹	۱۹۹۸	
۵/۴	۵/۷	اتریش
۳۴/۹	۳۲/۵	آلمان
۱۳/۴	۱۰/۹	فرانسه
۴/۲	۰/۳	سوئیس
۴/۲	۴/۲	فنلاند
۸/۸	۶/۶	ترکیه
۱/۵	۰/۹	یونان
۸۸/۴	۷۸/۴	جمع اروپای غربی
۷/۸	۸/۶	جمهوری چک
۷/۵	۷/۱	اسلواکی
۶/۱	۶/۹	لهستان
-	-	بلغارستان
۷/۴	۷/۳	مجارستان
۳/۲	۴/۸	رومانی
۱/۱	۱/۹	یوگوسلاوی
۰/۲	۰/۲	بوسنی
۱/۲	۱/۲	کرواسی
۰/۶	۰/۵	اسلونی
۰/۰۴	۰/۰۲	مقدونیه
۳۸/۴	۴۲/۱	جمع صادرات به جنوب و مرکز اروپا
۱۲۶/۸	۱۲۰/۵	جمع کل صادرات

منبع: گازپروم

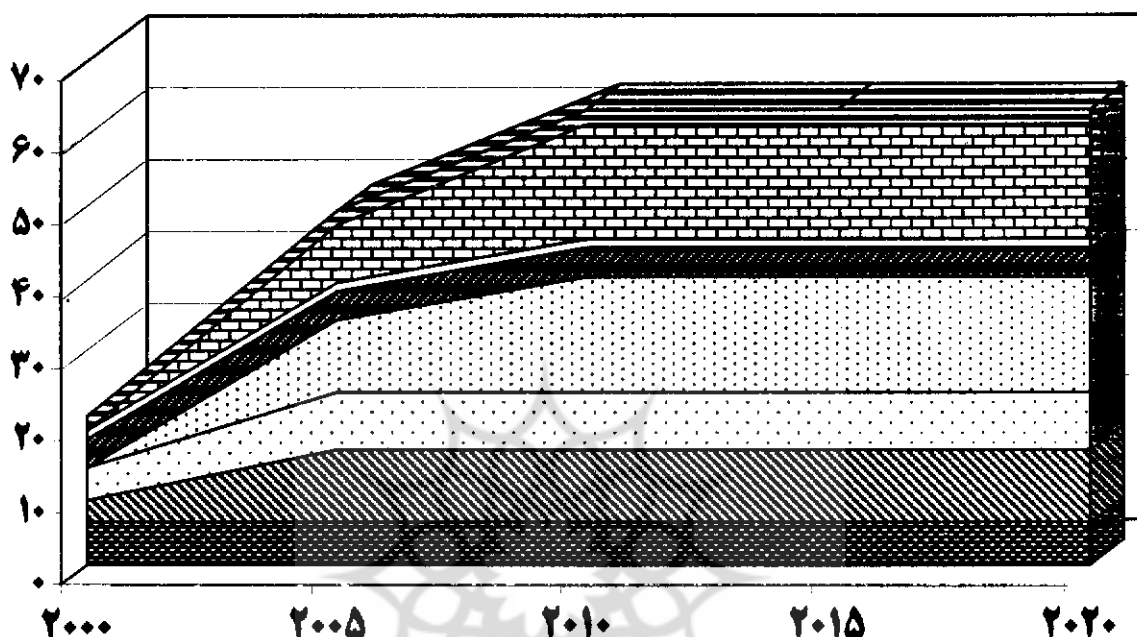
است، کنار خواهد زد. پروژه ترانس خزر، اکنون به دلیل مشکلات و اختلافات موجود بین دولت‌های آذربایجان و ترکمنستان با تأخیر مواجه شده است. خط لوله سوم که رقیب این دو خط لوله است، طرح خط لوله صادراتی ایران به ترکیه است که به دلیل تحریم‌های آمریکا و تعلل

خود در جهان می‌باشد. علی‌رغم چالش‌های مهندسی متعدد، شرکت ایتالیایی انی می‌گوید، گاز تا سال آینده حتماً از این خط لوله جریان یافته و به ترکیه می‌رسد. اگر این پروژه بر طبق برنامه به پیش رود، پروژه ترانس خزر را که رقیب اصلی این طرح

هنوز روشن نیست که آیا موفقیت گازپروم در تأمین مالی قسمتی از پروژه می‌تواند به بدگمانی‌های بسیاری از تحلیل‌گران درباره این پروژه پایان دهد یا خیر؟ قسمت حساس و اساسی این پروژه، احداث خط لوله‌ای بر کف دریای سیاه است که عمیق‌ترین خط لوله در نوع

قراردادهای عرضه گاز به ترکیه (BCM/Y) - منبع MEES

ایران	روسیه (خط موجود)
روسیه (جریان آبی)	روسیه (توسعه خط موجود)
نیجریه (LNG)	الجزایر (LNG)
قطر (LNG)	ترکمنستان

جاری، به نظر می‌رسد که مصرف گاز ترکیه حداقل ۴۰ درصد کمتر از میزان پیش‌بینی شده آن، یعنی ۲۷ میلیارد مترمکعب در زمان عقد قرارداد احداث خط لوله جریان آبی با گازپروم در سال ۱۹۹۷ باشد. طبق آخرین پیش‌بینی ارایه شده از سوی آژانس بین‌المللی انرژی (IEA)، تقاضای گاز ترکیه تا سال ۲۰۱۰ فقط در حدود ۳۰ میلیارد مترمکعب خواهد بود.

در نتیجه، پروژه رودخانه آبی، علی‌رغم حل تدریجی مسائل مربوط به تأمین مالی و اجرایی آن، هنوز با مشکلات و تردیدهای مهمی روبروست که مهمترین آن، تردید جدی درباره میزان گاز مورد نیاز ترکیه در سال آینده است. به نظر می‌رسد تنها با پشتیبانی دولت‌های ترکیه و روسیه می‌توان به ادامه این پروژه امیدوار بود، زیرا این پشتیبانی می‌تواند خطرپذیری گازپروم را کاهش دهد، حتی اگر اجرای این پروژه از ابتدا اشتباه بوده و یا همگام با تبانی بین مقامات وزارت انرژی ترکیه با گازپروم بوده باشد.

طلب‌های گازپروم، مشکلی دامنگیر تولید گازپروم، نزاع دامنه‌داری را با شرکت برق

تقاضای پیش‌بینی شده برای گاز خواهد داشت. اخیراً، ترکیه اعلام نموده که اقتصاد این کشور در سال گذشته در اثر زلزله‌های ویرانگر با افتی معادل ۶/۴ درصد مواجه شده است. این افت اقتصادی بسیار بیشتر از رقمی است که در ماه دسامبر سال گذشته، صندوق بین‌المللی پول میزان آن را ۲/۱ درصد برآورد کرده بود. صندوق بین‌المللی پول در گزارش چشم‌انداز اقتصادی جهان که به تازگی منتشر نموده، این افت اقتصادی را ۴/۳ درصد برآورد کرده است.

EIA نیز در آخرین گزارش خود پیرامون وضعیت انرژی در ترکیه افت اقتصادی این کشور در سال ۹۹ را ۵/۳ درصد و رشد اقتصادی پیش‌بینی شده در سال جاری را ۴ درصد - ۳/۶ درصد اعلام نموده است.

در حالی که صندوق بین‌المللی پول معتقد است، اقتصاد ترکیه در سال جاری رشدی معادلی ۴/۵ درصد خواهد داشت، اما شاخص‌های اقتصادی سال گذشته می‌تواند به تردیدهای موجود در مورد پیش‌بینی مصرف آینده گاز این کشور دامن زند. این تردیدها با سقوط ارزش سهام طی ماه گذشته شدت گرفته است. در سال

دولت ترکیه در ساخت خط لوله در داخل ترکیه با تأخیر مواجه گردیده است. در این راستا، اخیراً آمریکا مانع از حمل یک کمپرسور تقویت فشار ساخت شرکت سولار جهت نصب در خاک ترکیه شد. البته اخیراً با توافق شرکت ملی گاز ایران و شرکت بوتاش ترکیه مجدداً بر اجرا این قرارداد و شروع به انتقال گاز ایران از سال آینده تأکید شد و در این زمینه قرارداد عملیات تکمیلی نیز به امضاء رسید.

تقاضای ترکیه: توهم یا واقعیت

در این حال سؤال مطرح، پیش‌بینی میزان تقاضای آینده گاز ترکیه است، به ویژه آنکه دولت این کشور طی چند سال اخیر، چندین قرارداد خرید گاز با کشورهای مختلف به امضاء رسانده است (شکل ۲). نشریه فاینانشال تایمز پس از وقوع زلزله‌های اخیر ترکیه گزارش داد، ترکیه پیش‌بینی خود را در مورد مصرف برق تا سال ۲۰۰۵ به شدت کاهش داده است. اما ظاهراً کاهش مصرف برق ترکیه در برآورد تقاضای گاز این کشور منعکس نشده است، در حالی که کاهش مصرف برق اثر مستقیمی بر کاهش

روسیه درباره انتقال گاز به نیروگاه‌های برق دولتی در روسیه دارد. این اختلاف به آنجا رسید که رئیس جمهور روسیه، پوتین، طی فرمانی از آنها خواست به اختلافات خود پایان دهند. شرکت برق روسیه، گاز پروم را متهم کرده است که از اول آوریل سال جاری، در انتقال گاز به این شرکت اختلال ایجاد نموده و حتی در مواقعی جریان گاز را قطع کرده است در مقابل، گازپروم نیز اعلام کرد، شرکت برق روسیه ۱/۵ میلیارد دلار از بدهی‌های خود را پرداخت ننموده است. شرکت برق روسیه تهدید کرده است، در صورتی که گاز کافی از سوی گازپروم در اختیارش قرار نگیرد، ۲۵ درصد از عرضه برق خود خواهد کاست. البته پس از فرمان پوتین، گازپروم جریان گاز را مجدداً برقرار نموده است، اما نه به اندازه‌ای که شرکت برق روسیه را راضی نماید. سیستم تولید برق در روسیه در صورت ادامه این وضع، ناچار است از زغال‌سنگ به جای گاز

ضمانت مالی پروژه جریان آبی از سوی آژانس تأمین صادرات ایتالیا، در واقع اعلام پشتیبانی رسمی دولت ایتالیا از این پروژه است

استفاده نماید که باعث تخریب بیش از پیش محیط زیست روسیه خواهد شد و یا با کمبود عرضه برق در کشور، باعث ناراضی داخلی شود. نظیر این مورد در تابستان سال گذشته، همزمان با افزایش قیمت‌های نفت اتفاق افتاد که در آن زمان، شرکت‌های نفتی روسیه از عرضه نفت به پالایشگران داخلی خودداری نموده و باعث کمبود شدید بنزین در کشور شدند.

مشکل این است که روسیه در طی سال‌های اخیر سرمایه‌گذاری کافی برای توسعه مخازن گازی خود انجام نداده و این در حالی است که مرتباً بر تعهدات صادرات گاز خود نیز افزوده است. در واقع، همزمان با افت تولید، این شرکت به دنبال افزایش صادرات بوده است. کمبود داخلی گاز نیز به این دلیل به وجود آمده است که گازپروم به مشتریان داخلی خود فقط تا آنجا می‌تواند گاز تحویل دهد که بازار صادراتی خود،

نظیر ترکیه را از دست ندهد. قیمت‌های داخلی گاز در بازار روسیه، به مراتب کمتر از قیمت گاز در بازارهای جهانی است. بنابراین درآمدهای گازپروم از فروش داخلی نمی‌تواند پشتیبانی مالی لازم را از طرح‌های توسعه‌ای خود بنماید. برای نمونه، قیمت‌های گاز برای مصارف خانگی با توجه به نبود سیستم‌های اندازه‌گیری به طور کلی ۱۰ سنت در هر ماه تعیین شده است که البته مردم این مبلغ را نیز نمی‌پردازند.

بدون منطقی شدن قیمت‌گذاری انرژی در روسیه، به نظر نمی‌رسد مشکلات موجود بر طرف گردد. اما به دلیل اوضاع اقتصادی نابسامان مردم روسیه، حتی قیمت‌های نازل فعلی نیز آن قدر برای صنایع روسیه گران است که نمی‌تواند بهای گاز و برق خود را پرداخت نماید.

همان‌گونه که ذکر شد، گازپروم در چند سال اخیر با ناتوانی در برداشت کافی از منابع و ایجاد تعادل در بازار داخلی مواجه بوده است. مشکلات گازپروم از طریق تأمین گاز کافی جهت بازارهای صادراتی خود حل نمی‌شود، مگر آن که گاز پروم به توافقی بلندمدت جهت واردات گاز از ترکمنستان دست یابد. قیمتی که روسیه برای خرید گاز از ترکمنستان پیشنهاد نموده خیلی کمتر از مبلغ پیشنهادی جهت صدور گاز به ترکیه است (۳۶ دلار در مقابل ۱۱۰ دلار)، اما این مبلغ هنوز خیلی بیشتر از قیمتی است که گازپروم می‌تواند از مشتریان داخلی خود دریافت کند.

گازپروم بنگاهی سیاسی یا اقتصادی؟

همان‌گونه که اشاره شد، از نظر اقتصادی فروش گاز در بازارهای داخلی روسیه و همچنین فروش گاز به جمهوری‌های سابق شوروی به جز در دسر و تلف کردن گاز، سودی عاید گازپروم نمی‌کند. اما از نظر سیاسی، برای دولت روسیه فروش گاز و کنترل عرضه آن توسط گازپروم، اهمیت زیادی دارد. برای نمونه، سال گذشته هنگامی که گازپروم با اشاره دولت، عرضه گاز به تاتارستان را قطع نمود، راه برای اعمال نفوذ روسیه بر جمهوری مستقل مذکور جهت پرداخت مالیات بیشتر هموار گردید.

نیکولای پترو از مؤسسه کارنگی، پا را از این فراتر گذارده و مؤسسه‌ای نظیر گازپروم را جزء ساختار تضمین‌کننده ادامه حیات فدراسیون روسیه می‌داند. در واقع وی بر این نکته تأکید می‌کند که روسیه با استفاده از گازپروم توانسته است فدراسیون روسیه را پابرجا نگاه دارد. وی

می‌گوید، این انحصارگر بازار گاز روسیه (گازپروم)، شبکه اتصال روسیه به یکدیگر را نگاهداری می‌کند و در عین حال هیچ‌گونه بودجه‌ای از دولت نمی‌گیرد. در واقع، دولت روسیه فروش گاز به قیمت‌های ناچیز به جمهوری‌های شوروی سابق و مشتریان داخلی فدراسیون روسیه را بر گازپروم تحمیل نموده است.

وابستگی مشتریان ورشکسته‌ای نظیر اکراین، مولداوی و بلوروس، برخی اوقات برای سیاست خارجی روسیه مفید بوده است. دیمتری آودف، تحلیل‌گر گروه مالی روسیه متحد معتقد است، قرار گرفتن گازپروم در اختیار اهداف سیاست خارجی روسیه، باعث شده است تا این شرکت بتواند به عنوان یک واحد اقتصادی فعالیت نماید. وی می‌گوید، ادامه این وضع باعث خواهد شد که گازپروم نتواند به عنوان شرکتی اقتصادی فعالیت نماید. به عقیده

قسمت حساس و اساسی پروژه جریان آبی احداث خط لوله‌ای بر کف دریای سیاه است که مشکلات فنی و زیست‌محیطی زیادی به همراه داد

وی، با ادامه این وضع، گازپروم مجبور است برای جلب رضایت سهامداران خود در سایر بخشها سرمایه‌گذاری نماید و از سرمایه‌گذاری در بخش توسعه تولید گاز چشم‌پوشی کند. برای نمونه، اخیراً گازپروم ۳۰ درصد از سهام شبکه تلویزیونی NTV روسیه را خریداری نموده است.

نیاز به تجدید ساختار

بانک بازسازی و توسعه اروپا (EBRD)^(۳)، به منظور تقویت رقابت در بخش عرضه گاز طبیعی روسیه، خواهان تقسیم‌بندی و کوچک‌سازی گازپروم شده است. درخواست (EBRD) از گازپروم، شبیه به توصیه‌هایی است که صندوق بین‌المللی پول در جهت اصلاحات اقتصادی، به ویژه در بخش انرژی به دولت روسیه ارائه نموده است.

در این حال، رم و یخارف، مدیرعامل گازپروم در کنفرانس جهانی گاز در نیس (فرانسه) که ماه ژوئن گذشته برگزار شد، اعلام نمود که این شرکت حداقل طی سال جاری به شرکت‌های مجزای انتقال و توزیع و... منسحب نخواهد شد. اما بسیاری از ناظران معتقدند، دیر یا زود این شرکت باید به شرکت‌های کوچکتر و تخصصی منسحب شود. دلیل این کار نه در پیروی از EBRD و صندوق بین‌المللی پول، بلکه ضرورت‌های دیگری است که روسیه را مجبور به این کار خواهد کرد.

اول آنکه، گازپروم اعلام نموده است که این شرکت با توجه به قیمت‌های بسیار پایین فروش گاز در بازار داخلی، فقط قادر به سرمایه‌گذاری به میزان ۵۸ درصد از برنامه مصوب خود در سال ۲۰۰۰ است. علاوه بر آن، طبق گفته معاون مدیرعامل گازپروم، این شرکت قادر به تأمین منابع مالی جهت توسعه میادین جدید گاز

EIA

تقاضا برای گاز

در ترکیه

تا سال ۲۰۱۰ را

فقط ۳۰ میلیارد مترمکعب

پیش‌بینی نموده است

نیست. این مسئله می‌تواند باعث افت بیشتر تولید گازپروم در آینده گردد.

ویخارف از آزادسازی بازار روسیه استقبال نموده و معتقد است: «باید قیمت گاز طبیعی در روسیه همگام با افزایش سایر سوخت‌ها، افزایش یابد و تفاوت فاحش بین قیمت گاز و سایر انرژی‌ها حذف گردد». در این حال، معاون وزیر انرژی روسیه، آناتولی نانوسکی می‌گوید، روسیه باید تولید گاز خود را از رقم تخمینی ۵۹۰ میلیارد مترمکعب در سال جاری (۲۰۰۰) به ۶۶۰ میلیارد مترمکعب تا سال ۲۰۰۵ و ۷۲۵ میلیارد مترمکعب تا سال ۲۰۱۵ برساند. گازپروم به تنهایی قادر به رساندن روسیه به اهداف مزبور نیست و بنابراین باید شرکت‌های جدید تولیدکننده گاز وارد بازار روسیه شوند، تا بتوانند شکاف موجود بین برنامه تولید و عرضه را پر نمایند.

لازم به یادآوری است که اخیراً نیز دولت روسیه با تجدید ساختار و به ویژه فروش سهام بیشتر این شرکت به شرکای خارجی مخالفت نموده که نشانگر اهمیت استراتژیک گازپروم برای روسیه است.

رقابت

اکنون گازپروم دیگر به معنای واقعی، تنها تولیدکننده انحصاری گاز روسیه نیست. هم‌اکنون چندین تولیدکننده مستقل گاز در بازار روسیه فعالیت می‌نمایند، گروه ایترا، روس‌بان و وستوک گازپروم، از جمله آنها هستند. برای مثال، ایترا طی سال جاری، طبق برنامه ۲۰ میلیارد مترمکعب گاز تولید خواهد کرد و طبق همین برنامه، تولید آن در سال ۲۰۰۵ به ۶۴/۵ میلیارد مترمکعب خواهد رسید که برابر با ۱۲ درصد از کل تولید گازپروم در سال ۹۹ خواهد بود.

نظر به اینکه این شرکت‌ها از نظر مدیریتی، زیر مجموعه گازپروم هستند، بنابراین به وجود یک بازار واقعاً باز در روسیه به دیده تردید باید نگریست.

اکنون روشن شده است که گازپروم، آماده واگذاری بازار داخلی روسیه به تولیدکنندگان مستقل در بین شرکت‌های نفتی این کشور که تولید کل سالانه آنها ۳۰ میلیارد مترمکعب است، می‌باشد. با انجام این کار، گازپروم در پی آن است تا از فشارهای دولت فدرال و حکومت‌های محلی در پی کاهش عرضه گازپروم به مشتریان داخلی رها شود. گازپروم به دلیل قیمت پایین عرضه گاز در داخل و عدم پرداخت بدهیها از سوی مشتریان داخلی، تمایلی به عرضه گاز در بازار داخلی ندارد. در همین زمان، گازپروم می‌تواند صادرات خود را در سطح مطلوب نگاه دارد.

شرکت‌های سورگوت نفت گاز^(۴)، لوک اویسل، روس نفت و دیگر شرکت‌های نفتی روسیه با ذخایر نسبتاً بالای گاز، اعلام نموده‌اند که آمادگی لازم برای جایگزین کردن کاهش عرضه از سوی گازپروم را دارند. این مطلب با استقبال EBRD مواجه شده و رئیس این بانک اخیراً اعلام نموده است که «روسیه باید به طور کامل از سیستم بازار که در آن شرکت‌های مختلف تولیدکننده گاز، قیمت‌ها و تعرفه‌های فروش خود را در بازاری رقابتی تعیین می‌کنند، پیروی کند، نه آنکه قیمت‌ها طبق قوانین دولتی تعیین شوند».

ملاحظات بازار گاز

از لحاظ نظری، بازار رقابتی چیز خوبی است، اما حقیقت این است که اکنون رقیبی واقعی برای گازپروم وجود ندارد.

گازپروم با عرضه گاز به بازار داخلی با قیمت مصوب دولتی، واقعاً ضرر هنگفتی متحمل می‌شود. این قیمت برای عرضه به مشتریان داخلی زیر ۱۲ دلار در هر هزار مترمکعب است و هیچ رقیبی نمی‌تواند در چنین قیمتی با گازپروم رقابت نماید. البته گازپروم به دولت فشار می‌آورد تا این قیمت افزایش یابد.

به طور طبیعی، شرکت‌های نفتی نیز در حال مذاکره با دولت برای افزایش قیمت گاز هستند، تا بتوانند در بازار داخلی وارد شوند. معاون شرکت لوک اویل اخیراً اعلام نمود که در آینده نزدیک، انتظار می‌رود قیمت گاز تا سه برابر سطح فعلی

بهای گاز در روسیه

در برخی موارد

چندین برابر کمتر از قیمت گاز

در بازارهای جهانی است

که تازه صنایع روسیه

آن را نمی‌توانند پردازند

افزایش یابد که این مسئله می‌تواند باعث جذابیت بیشتر بازار داخلی گردد. این قیمت در واقع، معادل ۳۶ دلاری است که دولت روسیه جهت واردات گاز ترکمنستان به این کشور پیشنهاد نموده است.

شرکت سورگوت نفت گاز اعلام کرده است که این شرکت، آمادگی افزایش عرضه گاز از سطح فعلی، یعنی ۱۱ میلیارد مترمکعب به ۲۰ یا حتی ۴۰ میلیارد مترمکعب در طی سال‌های آتی را دارد. شرکت‌های دیگر نیز در حال توسعه برنامه‌های افزایش عرضه گاز هستند و از گازپروم خواسته‌اند تا مشکل دسترسی آنها را به شبکه توزیع داخلی روسیه که گازپروم با آن مخالفت می‌کرد، حل نماید.

مدیریت گازپروم اخیراً ایده اجازه دادن به تولیدکنندگان مستقل جهت ورود به بازار گاز را مورد توجه قرار داده و ممکن است گازپروم در

این زمینه انعطاف بیشتری از خود نشان دهد. اما اغلب تحلیل‌گران معتقدند، گازپروم از رقیب واقعی که این شرکت را در بازارهای داخلی و خارجی با چالش مواجه کند، استقبال نمی‌کند و سعی دارد در هر حالت، وضعیت انحصاری خود را حفظ نماید.

مزیت گازپروم

گازپروم در حال تجدید ساختار شعبه فروش داخلی خود (مژجیون گاز^(۵)) و تبدیل آن به یک شرکت مادر می‌باشد که اکثریت سهام را در شعبه‌های منطقه‌ای خرده‌فروشی در سراسر روسیه داراست. نزدیک به دو سوم این شعبه معتقدند که هم‌اکنون نیز تحت کنترل شرکت مژجیون گاز قرار دارند. در واقع، شرکت مزبور با معاضه بدهی شعب با سهام آنها و یا خرید شعب ورشکسته، در حال بلعیدن تمام آنهاست. علاوه بر آن، گازپروم قصد دارد تا دیگر شرکت‌های توزیع گاز دولتی را نیز تا پایان سال تحت کنترل خود درآورد. این کنترل، شامل نظارت بر جریان نقدینگی بوده و از طریق دستیابی به مشتریان نهایی، تقویت و بهبود بخشیدن به فرایند جمع‌آوری بهای گاز آنها می‌باشد. این امر می‌تواند ابتکار بسیار مهم و خوبی برای گازپروم، به ویژه در برخورد با مشتریان بد حساب باشد. اما از سوی دیگر، این بدان معناست که در آینده، عرضه گاز توسط همه عرضه‌کنندگان مستقل به بازارهای داخلی تحت کنترل گازپروم یا یکی از شعب گازپروم خواهد بود که این باعث ناخشنودی تولیدکنندگان مستقل گاز خواهد شد.

تولیدکنندگان مستقل گاز، ممکن است توجه خود را به بازارهای صادراتی معطوف دارند. به خصوص با توجه به این واقعیت که ۱۵ دولت اتحادیه اروپا ۲۰ درصد از بازار گاز اتحادیه را از دهم ماه اوت ۲۰۰۰ رقابتی نموده‌اند که در این راستا، ورود عرضه‌کنندگان جدید به بازار اروپا تسهیل خواهد شد.

علاوه بر آن، ایجاد یک زیرساخت مخصوص جهت فروش گاز در بازارهای تک محموله به خصوص با توجه به حجم گازی که از این طریق عرضه می‌شود، می‌تواند بسیار هزینه‌بر باشد. بنابراین، تولیدکنندگان مستقل باید از خدمات موجود، به ویژه شبکه‌های توزیع که همگی در اختیار گازپروم هستند، استفاده کنند. گازپروم، که در حال حاضر کنترل یک سوم فروش گاز به اروپا را طبق قراردادهای بلندمدت

در اختیار دارد، مناسب‌ترین شریک برای این گونه شرکت‌ها خواهد بود.

همان گونه که وینخارف نیز خود به آن معترف است. بخش گاز روسیه طی سال‌های آتی به احتمال زیاد با تغییرات بنیادی همراه خواهد بود. در عین حال، گازپروم موقعیت خود را در این تغییرات تقویت کرده و برتری خود را حفظ می‌نماید. در حالی که از نظر قانونی، تولیدکننده انحصاری گاز نیست، اما در عمل نفوذ خود را به کل بخش گاز روسیه حفظ می‌نماید. وینخارف پیش‌بینی نموده است که در ۱۰ سال آینده، از عرضه گاز الجزایر و نروژ کاسته شده و فرانسه و ایتالیا که اخیراً به شدت به دنبال دریافت گاز از منابع غیر از گازپروم هستند، به سمت روسیه که به قول وی دارای ذخایر بسیار بزرگ است، بازخواهند گشت.

گازپروم در حال حاضر ۱/۳ فروش گاز به اروپا را در اختیار دارد

با وجود تلاش‌های اخیر

برای کاهش

نقش انحصاری گازپروم

به نظر نمی‌رسد

در آینده نزدیک

تغییری در

قدرت انحصاری این شرکت

به وجود آید

منابع و مآخذ:

- 1- MEES 6 Mar. 2000
- 2- Argus 18 Jun.2000
- 3- OJG 3 July 2000, 11 July 2000 (Newsletters)
- 4- BP Annual Energy statistic 7 July 2000
- 5- EIA, Russia Country Reports, 2000
- 6- IEA, Gas Reports May 2000
- 7- IEA, Energy Outlook, March 2000
- 8- EIA, Energy Outlook, May 2000
- 9- Eni, Blue Stream Progress Report, Jun 2000
- 10- CSIS Report: Turkey 2000
- 11- WWW. Imf.org
- 12- F.T April 2000
- 13- Mees, 7 August 2000
- 14- Petroleum Economist, May 2000
- 15- EIA, Turkey Report, Aug. 2000

پی‌نوشت:

1. ENI
2. Blue Stream
3. European Bank for Reconstruction & Development
4. Surgutneftegaz
5. Mezhringonaz